

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут мистецтв
Кафедра інструментально-виконавської майстерності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ
« 04 » _____ 2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ФОРТЕПІАНО
для студентів**

Спеціальності 025 «Музичне мистецтво»
Освітнього рівня: перший (бакалаврський)
Освітньої програми
025.00.02 Сольний спів

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 3300/21
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціал)
« 21 » _____ 2021 р.

Київ – 2021

Розробники: Ляшенко Ольга Дмитрівна, кандидат педагогічних наук, доцент,
Економова Ольга Серафимівна, старший викладач кафедри інструментально-виконавської майстерності Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладачі: Романенко Анастасія Романівна, канд. культурології, доцент;
Полянський Вячеслав Анварович, професор; Куришев Євген Володимирович,
канд. пед. наук, доцент; Тітович Валерій Іванович, доцент; Ляшенко Ольга
Дмитрівна, канд. пед. наук, доцент; Гаркуша Людмила Іванівна, старший
викладач; Гумінюк Станіслав Павлович, викладач; Бутенко Тетяна Максимівна,
викладач кафедри інструментально-виконавської майстерності Інституту мистецтв
Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри
інструментально-виконавської майстерності

Протокол № 10 від «27» листопада 2021 року

Т. в. о. завідувача кафедри Анастасія РОМАНЕНКО
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми 025.00.02
«Сольний спів»

«27» листопада 2020 року

Гарант освітньо-професійної програми 025.00.02 «Сольний спів»
 Яна КИРИЛЕНКО
(підпис)

Робочу програму перевірено

«___» _____ 2021 року

Заступник директора

з науково-методичної та навчальної роботи Алла ТАРАННИК
(підпис)

Пролонговано:

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___» 20__ р., протокол № __

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___» 20__ р., протокол № __

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___» 20__ р., протокол № __

На 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___» 20__ р., протокол № __

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання		
	денна		
Вид дисципліни	обов'язкова		
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська		
Загальний обсяг кредитів / годин	8 кредитів / 240 годин		
Курс	3		
Семестр	5	6	
Кількість змістових модулів з розподілом:	2 змістові модулі		
Обсяг кредитів	1	1	
Обсяг годин, у тому числі:	30	30	
Аудиторні	19	18	
Модульний контроль	2	2	
Семестровий контроль	6	10	
Самостійна робота	3	-	
Форма семестрового контролю		залік	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування *інструментально-педагогічної компетентності* майбутніх солістів-вокалістів та керівників вокальних ансамблів у процесі засвоєння фортепіанних творів.

Завдання навчальної дисципліни:

- опанування студентом-вокалістом техніки гри на музичному інструменті;
- оволодіння інтерпретаційними вміннями у процесі роботи над фортепіанними творами;
- розвиток музичних здібностей студентів (музичний слух, музична пам'ять, відчуття метроритму тощо);
- засвоєння методів роботи над музичними творами;
- розвиток інтелектуальної, естетичної і духовної сфер студента на високохудожніх зразках вітчизняної і зарубіжної музики.

У процесі роботи зі студентами застосовуються такі **методи**:

- за джерелом інформації: словесні (пояснення, розповідь, бесіда), наочні (практично-виконавський показ, спостереження);
- за логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні;

за ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі;

- за ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача, самостійна репетиційна робота студентів з нотним матеріалом, а також методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності.

Форми роботи – аудиторні індивідуальні (практичні) заняття, самостійна робота студентів, консультації викладача.

Засоби навчання – нотний матеріал, аудіо-, відеоматеріали, методичні рекомендації.

Формою контролю знань та вмінь студентів з курсу «Фортепіано» є модульні контрольні роботи (V та VI семестри) та залік (VI семестр).

Вивчення дисципліни сприяє формуванню у студентів таких фахових та загальних *компетентностей*:

Програмні компетентності		
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 1	<i>Світоглядна</i> : Загально-культурна ерудиція, широке коло інтересів. Розуміння сутності і соціальної значущості майбутньої професії.
	ЗК 3	<i>Комунікативна</i> : здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності. Вільне володіння українською мовою відповідно до норм культури мовлення.
	ЗК 4	<i>Інформаційна</i> : здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел для розгляду конкретних питань.
	ЗК 6	<i>Самоосвітня</i> : здатність до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку. Спрямованість на розкриття особистісного творчого потенціалу та самореалізацію. Прагнення до особистісно-професійного лідерства та успіху.
Фахові компетентності (ФК)	ФК 1	<i>Організаційна</i> : здатність планувати, організовувати, координувати, контролювати та оцінювати діяльність і взаємодію суб'єктів музично-виконавського та музично-освітнього процесу.
	ФК 2	<i>Музично-інформаційна і технологічна</i> : здатність до самостійного пошуку музичного матеріалу в мережі Інтернет, репертуарних збірках, навчально-методичних посібниках.
	ФК 3	<i>Мистецтвознавча</i> : володіння базовими знаннями з історії мистецтв.
	ФК 4	<i>Музично-теоретична</i> : уміння читати нотний текст з аркуша. Здатність застосовувати у процесі навчання та фахової діяльності знання з теорії музики. Сформованість музично-теоретичного тезаурусу.
	ФК 8	<i>Інструментально-виконавська</i> : здатність застосовувати інструментально-виконавські уміння у навчальній, педагогічній та концертно-виконавській діяльності. Знання інструментально-педагогічного репертуару та володіння методами роботи над творами різної форми, жанру, стилю.

Програмні результати навчання

ПРН 4	Мисленнєва активність, творчий підхід у вирішенні нестандартних завдань.
ПРН 10	Володіння фортепіано в обсязі, необхідному для вокально-виконавської та вокально-педагогічної діяльності. Уміння грати нескладний фортепіанний супровід до вокальних вправ, вокалізів і вокальних творів, партитури для вокальних ансамблів.
ПРН 11	Прагнення до особистісно-професійного лідерства та успіху. Спрямованість на розкриття особистісного творчого потенціалу та самореалізацію. Здатність до самоосвіти, самоорганізації, рефлексії, самокоригування і самовдосконалення.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні

знати: творчі риси композиторів різних епох; музикознавчу та мистецтвознавчу термінологією та користуватися нею; специфіку виконання музичних творів різних жанрів та стилів на фортепіано;

вміти: під час гри на фортепіано відображати засоби музичної виразності (інтонувати мелодію, відтворювати динамічні та агогічні вказівки, грати твори у різному темпі тощо); читати ноти з листа та вільно грати двома руками; грати нескладний фортепіанний супровід до вокальних вправ, вокалізів і вокальних творів, партитури для вокальних ансамблів; транспонувати нескладні мелодії та підбирати на слух; грати соло та акомпанувати собі (іншому студенту) на фортепіано під час співу, ; створювати власну інтерпретаційну модель музичного твору; емоційно-образно та виразно виконувати музичні твори на публіку; аргументувати власні оцінні судження; застосовувати на практиці знання з історії мистецтв, історії та теорії музики, сольфеджіо, гармонії, поліфонії, аналізу музичних форм.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна					Самостійна
		Лекції	Семинари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Виконавське спрямування програмового репертуару							
Тема 1.Формування творчого підходу до виконуваних творів	11				9		2
Тема 2. Художньо-звуковий задум композитора та шляхи його реалізації	11				10		1
Модульна контрольна робота №1	2						
Підготовка та проходження контрольних заходів (семестровий контроль)	6						
Разом	30				19		3
Змістовий модуль 2. Підготовка студентів до виступів							
Тема 1. Поліфонія: виконавський аналіз та специфіка інтерпретації багатоголосся	8				8		
Тема 2. Виконавський аналіз та специфіка інтерпретації творів великої форми	10				10		
Модульна контрольна робота №2	2						
Підготовка та проходження контрольних заходів (семестровий контроль)	10						
Разом	30				18		
Усього	60				37		3

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФОРТЕПІАНО»

Змістовий модуль 1

Виконавське спрямування програмового матеріалу

Тема 1. Формування творчого підходу до виконуваних творів

Аналіз стильових особливостей виконання всієї програми. Відчуття динамічної, ритмічної та художньої цілісності творів. Характеристика рис

кожного музичного твору. Визначення інтонаційної, динамічної, ритмічної функцій. Закріплення навичок кантиленного звуковидобування. Формування виконавських навичок у п'єсах дитячого репертуару (слухання 1-4 класи). Художньо-виразне виконання творів у відповідності до стилю.

Література основна: 2, 4.

Література додаткова: 1, 2, 7, 10.

Тема 2. Художньо-звуковий задум композитора та шляхи його реалізації

Інтерпретаційна модель художнього твору. Емоційно-образний зміст музичного твору. Драматургія та архітектоніка музичних творів. Засоби реалізації інтерпретаційної моделі музичного твору. Формування виконавських навичок.

Література основна: 2, 4.

Література додаткова: 1, 2, 7, 10.

Змістовий модуль 2

Підготовка студентів до виступів

Тема 1. Поліфонія: виконавський аналіз та специфіка інтерпретації багатоголосся.

Побудова структури тем, відповідей та протиставлення поліфонічних творів. Інтермедії та їх різновиди. Робота над експозиціями поліфонічних творів. Розробка, реприза поліфонічних творів та їх різновиди. Специфіка роботи над поліфонічними творами.

Основна література: 1, 3.

Література додаткова: 6, 9, 12.

Тема 2. Виконавський аналіз та специфіка інтерпретації творів великої форми.

Виконавський аналіз музичних творів. Структурний аналіз творів великої форми. Специфіка інтерпретації творів великої форми. Класичні та романтичні варіації. Сонати. Сюїти та партити. Побудова музичної форми.

Основна література: 1, 3.

Література додаткова: 6, 9, 12.

5. КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

5.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лабораторних занять	1	19	19	18	18
Робота на лабораторному занятті	10	19	190	18	180
Модульна контрольна робота	25	1	25	1	25
Самостійна робота (виконання завдань для самостійної роботи)	5	2	10	0	0
Разом		-	244	-	223
Максимальна кількість балів: 467					
Розрахунок коефіцієнта до заліку: (IV семестр II курсу) 222+ 467 (III курс) = 689, тобто 6, 89.					

5.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№	Зміст завдання	Критерії оцінювання		Бали
1.	Ескізне опрацювання поліфонії (твір Й. С. Баха Прелюдія та фуга з ДТК т.І)	Зробити мистецтвознавський аналіз прелюдії	1	5
		Розібрати прелюдію	1	
		Зробити мистецтвознавський аналіз фуги	1	
		Розібрати фугу	1	
		Зіграти весь твір	1	
2.	Проаналізувати та ескізно опрацювати п'єсу малої форми	Зробити мистецтвознавський аналіз п'єси	1	5
		Точне виконання тексту та штрихів	1	
		Точне виконання ритму твору	1	
		Точне виконання аплікатури	1	
		Емоційне й виразне виконання п'єси	1	
Усього: 10 бал.				

5.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види контролю.

Кожний модуль включає бали за відвідування занять, поточну роботу на практичних (індивідуальних) заняттях, виконання самостійної роботи, модульне контрольне прослуховування. Модульний контроль знань здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Модульне контрольне прослуховування №1	Критерії оцінювання	Бали
Виконання студентом музичних творів, які опрацьовувалися ним протягом вивчення змістового модуля 1	Виконання одного музичного твору напам'ять	5
	Виконання другого музичного твору напам'ять	5
	Інтонаційна, динамічна та ритмічна цілісність під час виконання музичних творів	5
	Осміслена побудова інтерпретаційної моделі музичного твору	5
	Емоційно-образне виконання музичних творів	5
Максимальна кількість балів		25
Модульне контрольне прослуховування №2	Критерії оцінювання	Бали
Виконання студентом музичних творів, які опрацьовувалися ним протягом вивчення змістового модуля 2	Виконання одного музичного твору напам'ять	5
	Виконання другого музичного твору напам'ять	5
	Осміслене виконання поліфонічного твору (інтонування голосів, динамічна та ритмічна відповідність стилю, агогіка)	5
	Виконання твору великої форми з подальшим коротким аналізом музичної форми виконаного твору	5
	Емоційно-образне виконання музичних творів	5
Максимальна кількість балів		25
Усього		50

5.4. Форми проведення семестрового контролю

В шостому семестрі формою контролю є залік. На заліку враховується вся робота студента за IV, V та VI семестри.

У процесі оцінювання навчальної роботи студентів застосовуються такі методи:

- усного контролю (оцінювання рівня сформованості інструментально-виконавських умінь студентів у процесі виконання на фортепіано навчальної програми відповідно до робочої програми навчального курсу);
- самоконтролю (самоаналіз, самооцінка та самокоригування студентом своїх музично-виконавських дій).

За необхідності навчання може відбуватися **дистанційно**. Всі індивідуальні заняття, (в режимі онлайн-навчання) заздалегідь плануються викладачем в гугл-календарі (за розкладом складеним навчальним відділом) у форматі онлайн-конференції, в «Zoom». Кожному студенту викладач надсилає посилання на такі заняття. Але не тільки студентам надається доступ на ці заняття. При необхідності доступ надається і іншим викладачам, зав. кафедрою, працівникам навчального відділу, адміністрації Інституту мистецтв та університету.

При відсутності технічного забезпечення (немає світла, не працює інтернет, комп'ютер або планшет і т. ін.) заняття можуть проводитись на основі інших інформаційно-комп'ютерних технологій (з проведенням занять по вайберу або надсилаючи викладачу відеозапис тих музичних творів, над якими студент на цей час працює). Якщо студент надсилає викладачу записи музичних творів, то викладач аналізує гру студента і надає методичні рекомендації для подальшої самостійної роботи студента. Свої коментарі викладач може записати на відео (або надрукувати в текстовому повідомленні) та надіслати студентові.

Всі заплановані модульні прослуховування, заліки та екзамени відбуваються в запланований час. Студент заздалегідь (за 1-5 днів до певної форми контролю) записує вивчені музичні твори і самостійно завантажує їх у створену папку на Google-disk, до якої надається доступ викладачам та зав. кафедрою. Записи мають проводитися без вимикання та зупинки відеокамери, з початку до кінця виконання твору. На відео повинно бути чітко видно ігровий апарат виконавця, інструмент та його самого.

В умовах дистанційного навчання пропонуються наступні варіанти роботи зі студентами:

1. Вивчити напам'ять 2 музичних твори: поліфонічний твір та п'єсу кантиленного характеру
або при відсутності інструмента фортепіано вдома:
2. Написати реферат та записати вивчені напам'ять 2 вокальних твори.

5.5. Шкала відповідності оцінок

100 бальна шкала оцінювання

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно - відмінний рівень умінь та навичок в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками. Студент демонструє емоційний відгук на музику, сценічну свободу, виконує в характері, відчувається розуміння форми та цілісності музичних творів.
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень умінь та навичок в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок. Студент втілює драматургію музичних творів, розуміння виразності музичної мови.
C	75-81 балів	Добре – загалом добрий рівень умінь та навичок із незначною кількістю помилок. Студент доносить зміст твору, але не вистачає якісного звуковидобування, фразування, вистроєності динамічного плану тощо.
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень умінь та навичок із значною кількістю недоліків, проте достатній для подальшого навчання або професійної діяльності. Студент демонструє маловиражені технічні, артистичні можливості, невпевненість у своїх діях.
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень умінь та навичок. Студент зіштовхується із технічними зривами, погано інтонує, застосовує брудну педалізацію.
F X	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень умінь та навичок з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання.
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень умінь та навичок, що вимагає повторного вивчення дисципліни.

6. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ

Разом 60 год.: лабораторних – 37 год., МКР – 4 год., самостійна робота – 3 год., семестровий контроль – 16 год.

	V семестр		VI семестр	
Модулі	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2	
Назва модуля	Виконавське спрямування програмового репертуару		Підготовка студентів до виступів	
К-сть балів за модуль	244 бали		223 бали	
Заняття	1 – 9	10 – 19	1 – 8	9 – 18
Теми занять та кількість балів	Формування творчого підходу до виконуваних творів	Художньо-звуковий задум композитора та шляхи його реалізації	Поліфонія: виконавський аналіз та специфіка інтерпретації багатоголосся	Виконавський аналіз та специфіка інтерпретації творів великої форми
Відвідування	9 б.	10 б.	8 б.	10 б.
Робота під час занять	90 б	100 б	80 б	100 б
Самостійна робота	5 б.	5 б.	-	-
Модульна контрольна робота	25 б.		25 б.	
Рейтинговий бал	Всього без урахування коефіцієнту – 244 бали		Всього без урахування коефіцієнту – 223 балів	
Коефіцієнт	Усього за період роботи до заліку без урахування коефіцієнта – 467 (III курс) +222 (II семестр II курсу) =689 Коефіцієнт – 6,89			

7. ОРІЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР

ЕТЮДИ

- Беркович І. Маленькі етюди: №№ 33- 40.
- Гедіке О. Тв. 32. 40 мелодій цих етюдів для початківців: №№ 23., 29-32. Тв. 47. 30 легких етюдів: №№ 10, 16, 18, 21, 26. Тв. 58. 25 легких п'єс: №№ 13, 18, 20.
- Гнесіна О. Маленькі етюди для починаючих. Зош. 4: №№ 31, 33.
- Григорян Г. Два етюда.
- Зірінг В. Тв. 36. Етюди: №№ 1, 2.
- Лак Т. Тв. 172. Етюди: №№ 5, 6, 8.
- Лемуан А. Тв. 37. Етюди: №№ 4, 5, 9, 11, 12, 15, 16, 20-23, 35, 39.
- Лешгорн А. Тв. 65. Вибрані етюди для починаючих (за вибором).
- Майкапар С. Тв. 33. Мініатюри: Біля моря вночі.
- Черні К. Тв. 821. Етюди: №№ 5, 7, 24, 26, 33, 35. Вибрані фортепіанні етюди. Під ред. Г. Гермера. Ч. 1: № 17, 18, 21-23, 25, 26, 28, 30-32, 34-36, 38, 41-43, 45, 46.

П'ЄСИ

- Барвинський В. Дош.
- Барток Б. Вибрані дитячі п'єси (за вибором). Дітям: Зош. 1: №№ 13-15, Зош. 2: №№ 23, 26-28 . Мікрокосмос. Зош. 2, 3 (за вибором).
- Бетховен Л. П'ять шотландських народних пісень (за вибором).
- Гайдн І. Дві п'єси: Фа мажор, Мі- бемоль мажор.
- Геворкян Ю. Альбом дитячих п'єс для фортепіано (за вибором).
- Гедіке О. Тв. 6. 20 маленьких п'єс для починаючих: №14.
- Гендель Г. Три менуета: Фа мажор, ре мінор.
- Глінка М. Полька, Почуття.
- Глієр Р. Тв. 43. Маленький марш.
- Гнесіна О. П'єси-картини: № 4. Зі стрибалкою, № 9. Засяло сонечко.
- Гречанінов О. Тв. 118. Східний наспів.
- Дваріонас Б. Маленька сюїта: Вальс соль мінор, Млин, Прелюдія.
- Живцов А. У печері. Анютини оченята. Вальс
- Кабалевський Д. Тв. 27. Токатина. Тв. 39. Клоуни.
- Кирвер К. Сонце сідає за море.
- Коломієць А. Козачок.

ПОЛІФОНІЧНІ ТВОРИ

Антюфєєв Б. Пісенька.
Арман А. Фугета До мажор.
Бах І.Х. Алегрето.
Бах Ф.Е. Менует.
Ботяров Є. Канон.
Гендель Г. Алеманда.
Герштейн Г. Канон ля мінор.
Гольденвейзер О. Тв. 15. Фугета № 13.
Іванов- Радкевич М. Вісім поліфонічних двоголосних п'єс: №№ 3, 6.
Карташов М. Щира розмова.
Кірнбергер І. Менует Мі мажор.
Кореллі А. Сарабанда мі мінор.
Кребс І. Пасп'є, Менует.
Кригер І. Сарабанда.
Кунау І. Сарабанда.

ТВОРИ ВЕЛИКОЇ ФОРМИ

Андре А. Тв. 34. Сонатина № 5 Фа мажор, ч. 1.
Беркович І. Сонатина До мажор.
Бетховен Л. Сонатина Фа мажор.
Благой Д. Альбом п'єс: Маленькі варіації Ля мажор.
Глієр Р. Тв.43. Рондо.
Гнесіна О. Тема та шість маленьких варіацій Соль мажор.
Діабеллі А. Тв. 151. Сонатина № 1: Рондо.
Кабалевський Д. Тв. 27. Сонатина ля мінор.
Моцарт В. Сонатина соль мінор.
Раков М. Сонатина До мажор.
Рожавська Ю. Сонатина ч. 2.
Сільванський М. Легкий концерт Соль мажор.
Сорокін К. Тема з варіаціями ля мінор.
Фоглер Г. Концерт До мажор.
Чимароза Д. Сонатина ре мінор.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основна (базова) література:

1. Алексеев А. Д. Методика обучения игре на фортепиано / А. Д. Алексеев. – М.: Музыка, 1978. – 287 с. (В бібліотеці Інституту мистецтв – 2 екз.)
2. Баренбойм Л. А. Путь к музицированию. 2-е изд. – / Л. А. Баренбойм– Л.: Сов. композитор, 1973. – 270 с. (В бібліотеці Інституту мистецтв 1 екз.).
3. Гаркуша Л. І., Економова О. С. Формування інструментально-виконавського досвіду майбутнього вчителя музичного мистецтва / Людмила Гаркуша, Ольга Економова. – К.: Київський університет ім. Б. Грінченка, 2014. – 120 с. (в бібліотеці Інституту мистецтв є 4 екз.).
4. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры: Записки педагога / Г. Г. Нейгауз. – [5-е изд.] – М. : Музыка, 1987. – 238 с. (в бібліотеці Інституту мистецтв 2 екз.)

Додаткова література:

1. Голубовская Н. Искусство педализации / Н. Голубовская – Л.: Сов. композитор, 1985. – 96 с.
2. Кременштейн Б. Воспитание самостоятельности учащегося в классе специального фортепиано / Б. Л. Кременштейн. – М.: Сов. композитор, 2003. – 120 с.
3. Либерман Е. Работа над фортепианной техникой / Е. Я. Либерман. – М.: Искусство, 1985. – 144 с.
4. Маккиннон Л. Игра наизусть / Л. Маккиннон. – М.: Искусство, 1967. – 144 с.
5. Мартинсен К. Индивидуальная фортепианная техника (на основе звукотворческой воли) / [пер. с нем. В. Л. Михелис]; ред. Г. М. Когана. – М.: Музыка. 1966. – 217 с.
6. Мартинсен К. Методика индивидуального преподавания игры на фортепиано / [пер. с нем. В. Л. Михелис]; ред. Л. И. Ройзмана. – М.: Музыка, 1977. – 127 с.
7. Милич Б. Воспитание ученика-пианиста в 5-7 классах ДМШ. / Б. Милич. – К.: Муз. Україна, 1982. – 86с.
8. Падалка Г. Учитель, музыка, діти / Г. М. Падалка. – К.: КГПИ, 1982. – 144 с
9. Савшинский С. Работа пианиста над музыкальным произведением / С. Савшинский. – Л.: Музыка, 1964. – 187 с.
10. Савшинский С. Работа пианиста над техникой / С. Савшинский. – Л.: Музыка, 1964. – 106 с.
11. Тимакин Е. Воспитание пианиста. Методическое пособие / Е. Тимакин. – М.: Музыка, 1989. – 144 с.
12. Цыпин Г. Обучение игре на фортепиано / Г. Цыпин. – М.: Сов. композитор, 1994. – 176 с.

9. ДОДАТКОВІ РЕСУРСИ

1. Нотний архів Б.Тараканова <http://notes.tarakanov.net/>
2. Ноти українських композиторів <http://ukrnotes.in.ua/>